

PERMODENAN POLITIKAL DALAM SEKTOR EKOPELANCONGAN DI PULAU LANGKAWI, KEDAH

(Political Procurement In Tourism Sector In Langkawi Island, Kedah)

Nur Idientee Binti Abd Halim & Er Ah Choy

ABSTRAK

Kajian ini dilaksanakan bagi menganalisis hubungkait peranan antara pihak kerajaan dan pihak industri serta pihak masyarakat dalam pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi. Pulau Langkawi merupakan destinasi ekopelancongan yang mendapat perhatian pelancong dari dalam dan juga luar negara. Satu set kaji selidik telah diedarkan kepada 400 pelancong yang datang ke Pulau Langkawi pada bulan Oktober 2013. Set soalan kaji selidik yang dijawab oleh pelancong akan dianalisis menggunakan kolerasi Spearman untuk melihat hubungan peranan pihak kerajaan, pihak industri dan pihak masyarakat yang mana ianya adalah persoalan dan objektif kajian ini. Kolerasi ini dianalisis menerusi perisian SPSS 21. Pelbagai soalan terdapat dalam set soalan kaji selidik itu dan antara soalan adalah maklumat peribadi pelancong dan juga berkaitan dengan peranan pihak kerajaan, pihak industri dan pihak masyarakat dalam pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi. Hasil kajian menunjukkan bahawa wujud hubungan peranan antara ketiga-tiga pihak dalam pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi dan kesimpulannya peranan yang dimainkan oleh setiap pihak adalah berhubungan secara langsung dalam membangunkan industri ekopelancongan dari semasa ke semasa.

Kata Kunci : Ekopelancongan, , Industri, Kerajaan, Masyarakat, Peranan, , Pulau Langkawi

ABSTRACT

The study was conducted to analyze the relationship between government and industry and the community in ecotourism development in Langkawi Island. Langkawi Island is an ecotourism destination that caters to both domestic and foreign tourists. A set of surveys was distributed to 400 tourists arriving on Langkawi Island in October 2013. The set of survey questions answered by tourists will be analyzed using Spearman's correlation to look at the role of government, industry and the community in question and the objective of this study. The analysis was analyzed using SPSS 21. The various questions contained in the survey questionnaire and among them were personal information about tourists and also related to the role of government, industry and community in ecotourism development in Langkawi Island. The results show that there is a role relationship between the three parties in the development of ecotourism in Langkawi Island and the conclusion that the role played by each party is directly related to the development of the ecotourism industry from time to time.

Keywords: Community, eco-tourism, government, industry, Role, Langkawi Island

PENGENALAN

Bagi menjelaskan lagi tentang kajian penyelidik ini, di sini penyelidik mahu menerangkan maksud atau definisi penting dalam kajian penyelidik ini iaitu pelancongan dan ekopelancongan. Pelancongan didefinisikan sebagai sistem yang paling berkaitan antara pelancong dengan rangkaian perkhidmatan iaitu meliputi kemudahan, tarikan, pengangkutan dan juga penginapan (Er Ah Choy et al. 2011).

Pelancongan merupakan suatu industri yang menjadi penyumbang kedua terpenting kepada ekonomi negara, selain industri – industri utama yang lain. Justeru itu, pelancongan dilihat sebagai salah satu antara industri penting kepada keseluruhan aktiviti ekonomi negara. Pelancongan Malaysia mempunyai komponen yang saling melengkapi daripada unsur kehidupan komuniti, budayanya, proses dan impak pembangunan, warisan dan alam sekitar dengan unsur persetempatan yang menjadi daya tarikan atau aset kepada industri ini.

Pulau Langkawi pada suatu ketika dahulu merupakan sebuah pulau terpencil yang didiami oleh masyarakat melayu majoritinya serta menjalankan aktiviti ekonomi yang dijalankan oleh penduduk di Pulau Langkawi ialah tertumpu kepada pertanian iaitu penanaman padi dan getah juga perikanan pinggir pantai. Perkembangan pesat sektor pelancongan di Pulau Langkawi bermula apabila pihak kerajaan telah menjadikan Pulau Langkawi sebagai Pulau bebas cukai pada tahun 1987. Selain daripada itu, Pulau Langkawi sememangnya mempunyai potensi dalam sektor pelancongan dengan kekayaan sumber alam semulajadi dimilikinya yang masih belum terusik. Kini, imej Pulau Langkawi semakin dikenali serata dunia dengan penganjuran acara – acara yang bertaraf antarabangsa seperti Langkawi International Maritime and Aerospace Exhibition (LIMA) semenjak tahun 1991 sehingga kini setiap dua tahun, penganjuran perlumbaan basikal Le Tour de Langkawi semenjak tahun 1996 sehingga kini dan juga acara seperti Ironman Triathlon semenjak tahun 2000 sehingga kini telah mengharumkan lagi nama Pulau Langkawi di mata dunia.

Selain daripada acara – acara antarabangsa yang di anjurkan di Pulau Langkawi, penubuhan Royal Langkawi Yatch Club pada tahun 1996 telah menjadikan tempat persinggahan kapal – kapal layar antarabangsa yang melalui merentasi Pulau Langkawi untuk mendapatkan perkhidmatan pembaikan kapal, keperluan infrastruktur dan lokasi percutian pelayar sebelum menyambung kembali pelayaran. Kini Pulau Langkawi merupakan salah sebuah pulau peranginan dan juga destinasi ekopelancongan yang menjadi pilihan para pelancong seluruh dunia dengan jumlah pelancong yang datang kian meningkat dari tahun ke tahun dan ini dibuktikan dengan jumlah pelancong ke Pulau Langkawi pada tahun 2003 seramai 2.5 juta naik kepada 3.0 juta pada tahun 2012 (Pejabat Daerah Langkawi).

Pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi tidak berlaku dengan sendirinya tanpa usaha dan juga perancangan dari semasa ke semasa pihak kerajaan. Pelbagai usaha, perancangan dan juga peranan telah dimainkan oleh pihak kerajaan sejak atau sebelum tahun 1987 lagi, iaitu tahun di mana Pulau Langkawi mula dikenali sebagai zon bebas cukai. Menerusi perbentangan belanjawan pada tahun 2012, Perdana Menteri, Datuk Seri Najib Tun Razak telah mengumumkan Pelan Induk Lima Tahun Pembangunan Pelancongan Langkawi yang dilancarkan dengan peruntukan sebanyak RM420 juta (LADA, 2013). Peruntukan ini merupakan usaha pihak kerajaan bagi membolehkan pembangunan pelbagai bentuk di Pulau Langkawi dibangunkan. Sebelum belanjawan pada tahun 2012 dibentangkan, Perdana Menteri terlebih dahulu telah melancarkan Blueprint Pelancongan Langkawi 2011-2015 (BPL), yang mana ianya merupakan satu pelan yang berobjektifkan Pulau Langkawi menjadi antara 10 buah pulau dan juga destinasi ekopelancongan terbaik dunia menjelang tahun 2015. Usaha pihak kerajaan menerusi BPL 2011-2015 telah menetapkan lima sasaran utama untuk dicapai dan juga segala bentuk usaha kerajaan adalah berteraskan kepada sasaran tersebut iaitu, menjadi 10 pulau percutian terbaik dunia, mewujudkan 4,200 peluang pekerjaan baru,

jumlah pelaburan sebanyak 5 bilion, meningkatkan pendapatan pelancongan kepada angka RM 3.8 bilion dan juga meningkatkan kedatangan pelancong kepada 3 juta (LADA, 2013). Satu lagi usaha kerajaan untuk pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi ialah penjenamaan semula Pulau Langkawi menerusi satu perancangan yang diberi nama 'Naturally Langkawi'.

Penjenamaan semula ini merupakan satu usaha pihak kerajaan untuk menjenamakan semula Pulau Langkawi sebagai destinasi pelancongan dan juga ekopelancongan yang mempunyai flora dan fauna yang tiada tandingan, yang mana ianya selari dengan objektif BPL 2011-2015 yang mana menjadikan Pulau Langkawi sebagai salah satu antara 10 destinasi ekopelancongan terkemuka dunia. Pihak LADA juga sudah lama melakukan pelaksanaan pembangunan dari tahun 1990 sehingga tahun 2010 yang memantapkan keperluan penting lain yang mana ianya pelengkap kepada pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi. Pelaksanaan pembangunan yang dilaksanakan oleh pihak LADA ialah menyempurnakan infrastruktur dan utility di Pulau Langkawi, menambah dan menyediakan kemudahan awam, melaksanakan projek keagamaan, mempelbagaikan produk pelancongan, dan juga pelaksanaan kompleks perumahan dan juga kompleks komersial (LADA, 2013). Pelaksanaan program – program promosi seperti Tahun Melawat Malaysia, Malaysia My Second Home dan juga Homestay juga merupakan usaha pihak kerajaan untuk membangunkan ekopelancongan di Pulau Langkawi serta acara – acara peringkat dunia yang dianjurkan di Pulau Langkawi merupakan tarikan kuat sektor pelancongan di Pulau Langkawi untuk memperkenalkan Pulau Langkawi di mata dunia. Usaha yang dilakukan oleh pihak kerajaan merupakan penggerak utama dalam pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi dari semasa ke semasa dengan kerjasama semua pihak.

Para pelancong yang datang ke Pulau Langkawi rata – ratanya terdiri daripada pelancong domestik dan juga antarabangsa. Para pelancong domestik kebanyakannya datang pada cuti hujung minggu, cuti am dan juga cuti sekolah yang mana mereka cenderung melakukan lawatan secara 'single destination' dan dengan kadar bermalam yang singkat (Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan, 2003). Langkawi yang juga merupakan destinasi pilihan pelancong antarabangsa dari wilayah Amerika Utara iaitu Amerika Syarikat, wilayah Eropah iaitu United Kingdom, Jerman, Rusia dan Netherlands, wilayah Asia Tenggara iaitu Thailand dan Singapura serta wilayah Oceania iaitu Australia (LADA, 2011). Para pelancong antarabangsa ke Langkawi cenderung bersifat 'stopover' dan juga 'multidestination' yang mana mereka secara relatifnya mempunyai kadar atau tempoh penginapan yang lama. Berehat dan juga meluangkan masa bersama keluarga di kawasan yang mendamaikan merupakan tujuan utama para pelancong tidak kira sama ada pelancong domestik atau antarabangsa (Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan, 2003).

Pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi adalah berteraskan kesepadanan permintaan daripada para pelancong dan juga penawaran destinasi ekopelancongan yang terdapat di Pulau Langkawi. Ini adalah dengan jumlah para pelancong yang berkunjung ke destinasi ekopelancongan di Pulau Langkawi. Kawasan atau produk ekopelancongan yang mendedahkan para pelancong kepada keindahan alam sekitar seperti 'Cable Car' Gunung Machincang, Telaga Air Hangat, Laman Padi, Pulau Payar, dan juga Kilim adalah antara destinasi yang paling ramai pengunjung pada tahun 2012 (Pejabat Daerah Langkawi, 2013).

Penyelidik mahu melihat pembangunan ekopelancongan dengan hasil usaha peranan yang dimainkan oleh pihak kerajaan dengan pihak industri dan juga peranan pihak kerajaan bersama pihak masyarakat. Ketiga – tiga pihak ini merupakan pihak yang sangat penting bagi memastikan pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi dari semasa ke semasa. Malaysia kaya dengan hutan, sungai, tasik dan persisir pantai yang dapat menampung pelbagai jenis tumbuhan dan haiwan. Khazanah ciptaan tuhan yang merupakan sumber yang penting demi menarik minat pelancong untuk melancong ke negara kita. Pada pertengahan

tahun 2000, seramai 4.07 juta pelancong asing telah memilih untuk datang melancong ke Malaysia. Bilangan pelancong ini menunjukkan peningkatan sebanyak 49.63% daripada sejumlah 2.72 juta pada tahun 1999 (Berita Harian. 2000).

Pembangunan pelancongan melibatkan pembangunan aset pelancongan yang ada, terutamanya budaya, komuniti dan tarikan pelancongan. Kebangkitan industri pelancongan di negara ini bermula apabila para pelancong dari dunia Barat menyedari bahawa terdapat keaslian, keindahan, keunikan, dan kelainan yang tidak terdapat di tempat mereka. Keunikan keindahan yang terdapat di Malaysia merupakan keunikan dan keindahan alam yang masih belum diusik oleh arus pembangunan yang sedang berlaku pada masa kini.

Bagi memantapkan sektor ekopelancongan setiap pihak berkepentingan harus memainkan peranan masing – masing dengan baik. Pihak berkepentingan yang menyelidik maksudkan ialah pihak kerajaan, industri, dan masyarakat setempat. Kesyukuran peranan yang saling melengkapi dapat membawa kepada pembangunan sektor ekopelancongan menerusi ekonomi, sosial serta masyarakat setempat dan alam sekitar. Pembangunan sektor ekopelancongan walaubagaimanapun dapat memberi kesan yang positif dan juga negatif. Ekopelancongan merupakan sub pelancongan yang sangat berpotensi untuk dibangunkan serta menjadi penyumbang utama kepada pembangunan sektor pelancongan di Malaysia.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini menggunakan cara pengumpulan data yang ringkas iaitu menerusi pemerhatian, temubual tidak formal dan juga set soalan kaji selidik ringkas berkaitan dengan objektif kajian tetapi mendapat hasil yang bagus. Pemerhatian dan tinjauan dilakukan sepanjang di sekitar Pulau Langkawi, Kedah. Temuduga tidak formal dan secara bersemuka dilakukan untuk mendapat maklumat daripada para pengunjung yang juga secara tidak langsung merupakan responden kepada kajian ini. Selain daripada itu penyelidik juga menggunakan media elektronik untuk mendapatkan maklumat berkaitan dengan Pulau Langkawi, Kedah. Seramai 400 responden yang dipilih secara rawak yang terdiri daripada para penduduk setempat Pulau Langkawi, Kedah. Para responden juga diminta untuk menjawab beberapa soalan yang terdapat dalam set soalan kaji selidik yang telah disediakan oleh penyelidik. Soalan– soalan yang ditanya semasa sesi temu–bual ialah berkaitan dengan maklumat peribadi responden dan juga soalan-soalan yang berkaitan dengan peranan yang dilaksanakan oleh pihak kerajaan juga pihak industri serta pihak masyarakat untuk memastikan wujudnya pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi, Kedah. Hasil maklumat dan data–data daripada responden akan dikumpul dan dianalisis menggunakan SEM Amos dan dipersembahkan dalam bentuk jadual bagi memudahkan keputusan atau jawapan kepada kajian ini diketahui.

HASIL KAJIAN

Hasil kajian merupakan bahagian yang penting dalam kajian penyelidik, ini adalah kerana keputusan serta objektif kajian hanya akan terjawab dalam bahagian ini. Melihat kepada dua objektif kajian yang melibatkan peranan pihak kerajaan dengan industri serta juga peranan pihak kerajaan dengan pihak masyarakat, ianya akan terjawab dalam jadual keputusan di bawah ini. Permodenan Politik dalam Sektor Ekopelancongan di Pulau Langkawi.

Jadual 1: Hubungkait Peranan Pihak Kerajaan dengan Pihak Industri

K $\longleftrightarrow$ I	S.E. 0.108	C.R. 11.693						P ***
INDEKS NILAI	CHISQ/DF	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	TLI	NFI	
NILAI	2.209	0.055	0.991	0.967	0.997	0.994	0.995	

Sumber : Analisis Data Kajian 2014

Jadual 1 menunjukkan peranan dan juga hasil kajian berkaitan dengan hubungan juga hubungkait peranan antara pihak kerajaan dengan pihak industri, jelas menunjukkan bahawa peranan yang mereka laksanakan mempunyai hubungan serta data dan model adalah sepadan. Berdasarkan nilai-nilai penting yang telah diselidiki nyatakan sebelum ini, nilai kekuatan hasil kajian ini bagi menyokong dan membuktikan bahawa wujud hubungan peranan antara pihak kerajaan dengan pihak industri. Nilai utamanya iaitu nilai C.R 11.693 dan nilai P*** manakala nilai Chisq/df bernilai 2.209, nilai RMSEA pada nilai 0.055, Nilai GFI pada nilai 0.991, nilai AGFI bernilai 0.967, nilai CFI bernilai 0.997, TLI pada nilai 0.994 dan NFI pada nilai 0.995. Melihat kepada angka-angka hasil analisis ini menunjukkan bahawa kesemua hasil kajian dapat membuktikan bahawa terdapat hubungan antara peranan pihak kerajaan dengan pihak masyarakat dalam pembangunan ekopelancongan di Langkawi.

Pihak kerajaan juga melaksanakan peranannya dengan menjana modal kewangan, penyediaan infrastruktur juga pelaksanaan Akta Kualiti Alam Sekitar 1974, pengangkutan dan makanan. Modal kewangan yang diperuntukkan oleh pihak kerajaan digunakan untuk melaksanakan peranannya yang mana perlu menyediakan juga melakukan penambahbaikan kepada infrastruktur awam juga pelancongan. Pelaksanaan Akta Kualiti Alam Sekitar 1974 bagi memastikan kawasan-kawasan ekopelancongan terjaga juga tidak tercemar oleh pembangunan yang dilaksanakan. Pihak industri mempunyai peranan yang berhubungan dengan peranan yang dilaksanakan oleh pihak kerajaan yang mana setelah semua infrastuktur telah disediakan, pihak industri menggunakan infrastuktur dengan menyediakan perkhidmatan makanan di premis-premis yang dibina yang terdiri daripada pelbagai jenis makanan juga dari kelas sederhana hingga ke kelas atasan atau mewah. Perkhidmatan pengangkutan adalah menjadi peranan pihak industri yang mana setelah pihak kerajaan menyediakan jalan raya, terminal feri, bas, teksi, lapangan terbang juga pengangkutan pelancongan yang lain.

Peranan pihak kerajaan berkaitan dengan modal kewangan dan penyediaan infrastruktur merupakan peranan penting dalam pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi juga sebagai pihak yang mengawal polisi undang-undang. Modal yang dilaburkan oleh pihak kerajaan pastinya untuk menyediakan infrastruktur yang terbaik dan memberi keselesaan kepada penduduk setempat juga para pelancong. Modal yang disediakan digunakan untuk penyediaan infrastruktur seperti menyediakan infrastruktur pembangunan kemudahan pengangkutan air. Cadangan pembinaan Pusat Marina di Pulau Rebak yang dilengkapi dengan kemudahan jeti kapal layar dan padang terbang water-plane. Jeti-jeti pelancongan yang lain turut dibangunkan termasuklah jeti-jeti sedia ada, antara cadangan

ialah jeti pelancongan di Pekan Kuah sebagai jeti persinggahan kapal layar dan operasi water taxi untuk melawat pulau-pulau.

Pembinaan jeti ini dapat menyelesaikan masalah perletakan kapal-kapal layar secara percuma dan perkhidmatan yang lebih baik dapat disediakan kepada pemilik-pemilik kapal layar dengan bayaran yang berpatutan serta usaha permantauan akan dapat dibuat dengan lebih berkesan. Jeti-jeti sedia ada untuk tujuan aktiviti “Island Hopping” yang akan dinaik taraf adalah Jeti Kuala Temoyong, Jeti Teluk Baru, Jeti Kg Bagan Nyiur di Pulau Dayang Bunting, Jeti Teluk Bujur di Pulau Tuba, Jeti Pulau Singa Besar dan Jeti Pulau Beras Basah. Jeti-jeti untuk “Island Hopping” ini akan menjadikan aktiviti yang berkaitan Island Hopping perlu dikawal dengan hanya membernarkan bot laju yang berkapasiti rendah (water taxi) sahaja yang beroperasi dan mengendalikan aktiviti ini. Kawalan ini juga perlu dibuat bagi menjaga kepentingan alam sekitar.

Bukan sahaja infrastruktur pengangkutan air sahaja dibangunkan tetapi begitu juga dengan infrastruktur pengangkutan udara. Perkhidmatan pesawat ringan merupakan antara cadangan yang termaktub dalam Rancangan Tempatan Daerah Langkawi 2020 yang bertujuan bagi mempelbagaikan mod pengangkutan yang membawa pelancong ke Pulau Langkawi. Pesawat ringan yang digunakan adalah meliputi pesawat ringan 19 tempat duduk, kapal terbang air dan pesawat Fokker. Pesawat ringan dan Fokker ia perlu beroperasi di Lapangan Terbang Antarabangsa Langkawi manakala bagi kapal terbang air pula Pulau Rebak dipilih sebagai lokasi pembinaan padang terbang untuk tujuan tersebut.

Pembinaan padang terbang sekurang-kurangnya mempunyai kedalaman air minimum sedalam 3m dan panjang untuk keperluan landasan adalah 100m panjang. Perkhidmatan pesawat ringan pula akan beroperasi berdasarkan ianya berpotensi diperkenalkan di Pulau Langkawi dengan rangkaian laluan penerbangan yang menghubungkan pulau-pulau pelancongan lain seperti Pulau Pinang, Melaka, Pulau Pangkor, Tasik Pedu, Tasik Kenyir dan juga Pulau Tioman. Selain cadangan untuk memperkenalkan perkhidmatan pesawat ringan, satu lagi cadangan adalah program pemasaran penerbangan khas (Chartered Flight) yang boleh meransangkan kedatangan pelancong ke Pulau Langkawi, usaha-usaha dan plan pemasaran yang dinamik dan berterusan perlu dilaksanakan oleh pihak yang berkenaan agar lebih banyak penerbangan sewa khas datang ataupun singgah di Pulau Langkawi dan menjadikan Pulau Langkawi sebagai satu destinasi persinggahan utama dalam kalendar pelancongan agensi-agensi pelancongan antarabangsa. Satu lagi peranan pihak kerajaan adalah polisi undang-undang yang berkaitan dengan alam sekitar seperti Akta Kualiti Alam Sekitar 1974, Undang-undang jalan raya, Akta Pemuliharaan Tanah 1960, Akta Perancangan Bandar dan Desa 1976, Akta Jalan, Parit dan Bangunan 1974, Akta Perikanan 1985 juga Akta Jenayah yang diwartakan oleh pihak kerajaan.

Setelah pihak kerajaan melaksanakan peranannya maka pihak industri turut melaksanakan peranannya yang berhubungan secara positif. Pihak industri berperanan untuk menyediakan perkhidmatan pengangkutan yang berkualiti juga memudahkan para pelancong juga penduduk. Pihak syarikat-syarikat feri sentiasa memastikan mutu perkhidmatan berada pada paras yang baik tidak kira ianya dari Terminal Feri Kuala Kedah, Terminal Feri Kuala Perlis, Jeti Pulau Pinang atau dari Jeti Satun, Thailand. Salah satu syarikat yang menaik taraf feri mereka ialah Sani Express yang mana menyediakan feri yang berkelajuan tinggi (www.LADA.gov.com). Selain perkhidmatan feri, perkhidmatan pengangkutan udara juga sentiasa dibangunkan dengan terdapatnya perkhidmatan penerbangan pergi balik dari syarikat penerbangan Air Asia, Malaysia Airlines, Firefly, Singapore Airlines juga Silk Air juga milik Singapura, Tigerair, Malindo Air dan Berjaya Air.

Bagi kegunaan pengangkutan semasa di Pulau Langkawi juga pergerakan untuk penduduk setempat, perkhidmatan teksi adalah salah satu pengangkutan yang boleh menjadi pilihan. Perkhidmatan teksi ini boleh didapati di jeti utama Pulau Langkawi, lapangan terbang

serta dimana juga hanya dengan menghubungi pemandu teksi. Sewa kereta dan motosikal daripada tempat-tempat yang menyediakan perkhidmatan sewa kereta dan motosikal yang dipandu sendiri oleh penyewa. Perkhidmatan sewa kereta dan motosikal ini mudah didapati di sekitar Pulau Langkawi terutama di kawasan jeti, lapangan terbang juga kawasan-kawasan tumpuan pelancong seperti di Pantai Cenang dan Pekan Kuah. Perkhidmatan-perkhidmatan yang disediakan oleh pihak industri pengangkutan ini adalah merupakan berhubungan dengan kemudahan-kemudahan infrastruktur pengangkutan yang telah disediakan oleh pihak kerajaan.

Pihak industri juga memainkan peranan dalam industri perkhidmatan makanan di Pulau Langkawi kerana ianya satu keperluan penting untuk para pelancong juga penduduk setempat. Terdapat pelbagai jenis makanan di sediakan dan terdapat juga kawasan-kawasan tumpuan tertentu yang menarik untuk dikunjungi oleh para pelancong. Perkhidmatan makanan yang terdapat di Pulau Langkawi memenuhi pelbagai kelas sosial iaitu dari perkhidmatan makanan yang mewah dan mahal sehingga kepada perkhidmatan makanan yang mampu milik juga terdapat pelbagai jenis makanan. Jika berada di Pantai Cenang anda boleh menikmati makanan di Tomato Nasi Kandar sajian makanan melayu dan india, Breakfast Bar sajian asia dan barat , Orkid Ria Seafood Restaurant sajian cina dan makanan laut, The Brasserie sajian Mediterranean untuk makan tengahari dan malam, Rose Tea Restaurant sajian thai, Jimmy Cafe sajian india, asia dan barat, Oasis Bar & Restaurant sajian sajian india dan barat, Red Tomato Restaurant & Lounge sajian itali dan barat, Laman Ria sajian jepun dan makanan laut, Little Mexican Restaurant & Cafe sajian mexico, La Sal at Casa Del Mar sajian asia dan barat, The Cliff Restaurant & Bar sajian melayu dan barat juga boleh makan di Putumayo untuk menikmati sajian asia. Bagi yang berada di Pantai Tengah boleh menikmati makanan di Fat Mum Seafood Restaurant sajian cina, Boom Boom Corner View Restaurant sajian india dan pakistan, Sheela's Restaurant sajian asia dan eropah, L'Osteria sajian itali, Chinese Kung Fu Restaurant sajian cina dan thai, Cactus sajian asia dan barat, fatCupid sajian melayu dan australia, Papa Iranian Restaurant sajian iran, Unkaizan sajian jepun dan Sagar sajian india. Pantai Kok juga mempunyai pelbagai tempat untuk anda kunjungi bagi menikmati makanan yang lazat dan pelbagai antaranya ialah di Coco's Bistro sajian eropah, Dropstone Cafe sajian melayu dan barat, Mangoes Bar & Grill sajian barat, The Loaf Bakery & Bistro sajian kek dan roti, USSR Restaurant sajian rusia, Privilege Restaurant & Bar sajian melayu, Pahn-Thai Restaurant sajian thai, Tapaz sajian sepanyol, Hamachi Japanese Restaurant sajian jepun, Feast Restaurant sajian asia dan barat dan juga di Mizumi Japanese Restaurant sajian jepun.

Bagi yang berada di Pekan Kuah boleh terus ke Kak Yah Kondo sajian melayu, Restaurant Siti Fatimah sajian melayu, Wonderland Food Store sajian melayu dan asia, Water Garden Hawker Center sajian melayu dan asia, Amanda Coffee and Tea sajian ringan, Cappuccino House sajian melayu dan barat, Domino Restaurant sajian asia dan eropah, Langkawi Hainanese Cafe sajian nasi ayam hainan, Fish Farm Restaurant sajian asia, Eagle View Seafood sajian asia dan di Phoenix Chinese Restaurant sajian cina. Terdapat juga tempat-tempat makan yang menarik di kawasan Padang Matsirat iaitu di BNZ Sempoy'y Nasi Campur sajian melayu, 7 Roof Restaurant sajian cina dan makanan laut dan di The Kuih Stall sajian melayu. Tanjung Rhu dan Teluk Yu mempunyai tempat makan yang menarik iaitu di Ikan Ikan Restaurant sajian melayu, Kelapa Grill sajian barat, Serai Restaurant sajian itali, Rhu Bar sajian jepun, Sands Restaurant sajian melayu, asia dan barat dan juga di The Rhu untuk sajian fusion.

Bagi yang berada di Teluk Datai terdapat dua tempat makan yang boleh dikunjungi iaitu di 3-Tiga Restaurant sajian melayu dan di The Gulai House untuk sajian melayu dan india. Kawasan Kilim pula mempunyai Restaurant Terapung Hole in the Wall yang menyediakan sajian melayu dan juga thai (Institut Terjemahan dan Buku Malaysia ITBM).

2015). Tempat makan yang banyak terdapat di sekitar Pulau Langkawi memudahkan para pelancong juga penduduk setempat untuk menikmati sajian yang mereka inginkan. Peranan pihak industri makanan di Pulau Langkawi jelas terbukti dengan adanya restaurant yang pelbagai di kawasan-kawasan tumpuan pelancong.

Peranan pihak kerajaan dengan industri melibatkan hubungkait yang positif antara dua pihak ini untuk memastikan pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi sentiasa bergerak ke hadapan dari semasa ke semasa. Pihak kerajaan melaksanakan peranannya dengan menyediakan modal serta menyediakan infrastruktur juga polisi undang-undang. Pihak industri berhubungna secara langsung dengan menawarkan perkhidmatan pengangkutan juga makanan kepada pelancong juga penduduk setempat dengan memastikan perkhidmatan mereka mematuhi polisi undang-undang. Keseimbangan peranan ini membawa kepada kesempurnaan dan keselesaan sepanjang berada di Pulau Langkawi.

Jadual 2: Hubungkait Peranan Pihak Industri dengan Pihak Masyarakat

I ← → M	S.E. 0.109	C.R. 12.360	P ***				
INDEKS NILAI	CHISQ/DF	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	TLI	NFI
NILAI	1.920	0.048	0.998	0.973	0.998	0.996	0.996

Sumber : Analisis Data Kajian 2014

Maklumat dan juga nilai dalam jadual 2 menunjukkan peranan dan juga hasil kajian berkaitan dengan hubungan juga hubungkait peranan antara pihak industri dengan pihak masyarakat, berdasarkan maklumat yang terdapat pada jadual jelas menunjukkan bahawa peranan yang mereka laksanakan mempunyai hubungan serta data dan model adalah sepadan. Berdasarkan nilai-nilai penting yang telah penyelidik nyatakan sebelum ini, nilai kekuatan hasil kajian ini bagi menyokong dan membuktikan bahawa wujud hubungan peranan antara pihak industri dengan pihak masyarakat. Melihat nilai pada jadual yang tersedia di atas, dapat dilihat nilai C.R 12.360 dan P*** juga nilai Chisq/df yang bernilai 1.920, nilai RMSEA pada nilai 0.048, nilai GFI pada nilai 0.998, nilai AGFI bernilai 0.973, nilai CFI bernilai 0.998, TLI pada nilai 0.996 dan NFI pada nilai 0.996.

Melihat kepada angka-angka hasil analisis ini menunjukkan bahawa kesemua hasil kajian dapat membuktikan bahawa terdapat hubungan antara peranan pihak industri dengan pihak masyarakat dalam pembangunan ekopelancongan di Langkawi. Perkhidmatan penginapan juga makanan di Pulau Langkawi meliputi dari pelbagai kelas mengikut kemampuan para pelancong yang datang dan mereka bebas untuk memilih dan tidak membebaskan mereka serta mereka boleh merancang perbelanjaan mereka dengan lebih baik, hal ini dapat dilihat dengan chalet-chalet yang berada di kawasan Pantai Chenang adalah lebih murah serta mampu disewa oleh semua lapisan berbanding hotel-hotel mewah di kawasan Pantai Kok dan Tanjung Rhu yang mana lebih kepada para pelancong yang inginkan percutian mewah juga memerlukan lebih 'privacy' sepanjang tempoh percutian.

Ini sejajar dengan perancangan Blueprint Pelancongan Langkawi juga Rancangan Khas Pantai Chenang. Menjadi tanggungjawab pihak masyarakat untuk menjaga alam sekitar

dengan kesedaran sendiri kawasan sekitar juga menerusi program gotong-royong bersama komuniti setempat untuk menjaga alam sekitar. Pihak masyarakat juga tidak kisah juga tidak keberatan untuk berkongsi pengetahuan juga maklumat serta memberi sokongan dalam projek ekopelancongan kepada pihak industri sama ada secara formal atau tidak formal bagi membangunkan lagi kawasan-kawasan ekopelancongan yang menarik di Pulau Langkawi. Satu lagi peranan penting pihak masyarakat setelah pihak industri membangunkan perkhidmatan penginapan juga makanan, adalah menjadi tanggungjawab juga peranan pihak masyarakat menjadi penyumbang kepada permintaan sumber manusia. Peranan bersama ini penting bagi meneruskan pembangunan kepada ekopelancongan Pulau Langkawi juga memberi keselesaan kepada para pelancong yang datang.

Peranan pihak industri dan pihak masyarakat saling berkaitan yang mana pihak industri melaksanakan peranannya menerusi penyediaan perkhidmatan pengangkutan, makanan juga penginapan yang berhubung dengan secara langsung dengan peranan pihak masyarakat menerusi peranan mereka menyokong projek ekopelancongan di Pulau Langkawi dan juga menjaga alam sekitar di sekitar Pulau Langkawi. Pihak industri yang terlibat dengan perkhidmatan pengangkutan sentiasa menyediakan perkhidmatan yang terbaik tidak kira samaada pengangkutan air seperti feri yang disediakan untuk kegunaan para pelancong juga penduduk setempat untuk ke tanah besar. Perkhidmatan feri ke Pulau Langkawi terdapat daripada jeti Kuala Perlis yang mengambil masa lebih kurang 1 jam 15 minit, feri dari Kuala Kedah mengambil masa lebih kurang 1 jam 45 minit, feri dari jeti Pulau Pinang pula agak lebih lama masa perjalanan yang diambil iaitu selama 2 jam 45 minit dan satu lagi jeti yang menyediakan perkhidmatan feri ke Pulau Langkawi ialah dari jeti Satun, Thailand yang mengambil masa 1 jam 15 minit untuk satu hala perjalanan. Namun walaubagaimanapun tempoh perjalanan ke Pulau Langkawi ini mengikut keadaan cuaca juga keadaan feri. Perkhidmatan feri ini memudahkan pelancong untuk datang bercuti di Pulau Langkawi juga untuk kegunaan penduduk setempat untuk berurusan di tanah besar.

Perkhidmatan pengangkutan melalui udara juga disediakan bagi para pelancong yang memilih untuk ke Pulau Langkawi menerusi jalan udara. Lapangan Terbang Antarabangsa Langkawi yang terletak di Padang Matsirat sentiasa beroperasi untuk memastikan perjalanan para pelancong dan penduduk setempat lancar dan selesa. Perkhidmatan pengangkutan udara dari syarikat penerbangan tempatan juga antarabangsa menjadikan senang untuk sampai ke Pulau Langkawi. Perkhidmatan teksi juga menjadi peranan pihak industri untuk menyediakannya, di Pulau Langkawi teksi adalah perkhidmatan yang senang untuk didapati terutama di kawasan-kawasan tumpuan pelancong juga boleh menggunakan telefon untuk mendapatkan perkhidmatan teksi. Perkhidmatan teksi di Pulau Langkawi tidak dicaj menggunakan meter seperti di tempat lain tetapi ianya mengikut lokasi, jarak destinasi dan tempoh penggunaan. Selain daripada itu jenis dan saiz teksi juga akan membezakan caj bayaran yang dikenakan. Jika tidak mahu menaiki teksi, pihak industri turut menyediakan perkhidmatan menyewa kereta untuk dipandu sendiri sepanjang berada di Pulau Langkawi. Tidak sukar untuk mendapatkan kereta sewa di Pulau Langkawi, selain boleh menempah dari atas talian menerusi internet melalui carian 'kereta sewa Langkawi' terdapat banyak kaunter kereta sewa di sekitar Pulau Langkawi. Caj bayaran sewaan kenderaan adalah berbeza mengikut jenis kenderaan, keadaan kenderaan, jumlah hari dan juga operator pengendalinya serta caj juga berbeza mengikut musim dan tempoh tertentu. Harga kereta sewa akan menjadi lebih mahal pada musim cuti sekolah kerana jumlah permintaan yang tinggi. Perkhidmatan ini tidak hanya untuk sewa kereta, namun motosikal dan basikal juga boleh disewa untuk dijadikan pengangkutan sepanjang pelancong berada di Pulau Langkawi. Bagi yang berminat untuk menggunakan motosikal atau skuter sepanjang percutian di Pulau Langkawi boleh menyewanya dengan harga serendah RM25 hingga RM50 sehari bergantung kepada jenis dan keadaannya manakala untuk basikal boleh disewa pada harga RM15 sehari. Semua

perkhidmatan ini disediakan oleh pihak industri bagi melaksanakan peranannya untuk pembangunan ekoepalangan di Pulau Langkawi.

Perkhidmatan makanan juga merupakan perkhidmatan yang penting untuk setiap pelancong yang datang ke Pulau Langkawi. Adalah menjadi peranan pihak industri bagi memastikan perkhidmatan makanan di Pulau Langkawi dapat menampung permintaan para pelancong dengan pilihan sajian yang pelbagai disediakan. Perkhidmatan makanan seperti restaurant makanan melayu, asia, barat, itali, arab, jepun, china, india dan pelbagai sajian lain lagi terdapat di sekitar Pulau Langkawi. Tidak susah untuk mendapatkan perkhidmatan makanan semasa berada di Pulau Langkawi. Restaurant-restaurant ‘Fast Food’ seperti McDonald, KFC, Secret Recipe dan juga pelbagai lagi jenis restaurant makanan segera dibuka hampir 24jam untuk memudahkan para pelancong. Industri perkhidmatan makanan di Pulau Langkawi melaksanakan peranannya dan ini terbukti dengan terdapat banyaknya tempat-tempat yang menarik dengan pelbagai hidangan sajian di Pulau Langkawi.

Penginapan para pelancong adalah aspek yang paling penting untuk memastikan para pelancong berasa selesa bercuti di Pulau Langkawi. Industri perkhidmatan penginapan telah melaksanakan peranannya dengan menyediakan penginapan yang pelbagai jenis dengan harga yang mengikut kemampuan para pelancong. Di Pantai Cenang yang mana ianya menjadi tumpuan pelancong tersedia pelbagai jenis penginapan, bagi pelancong yang mahukan penginapan di tempat bertaraf 5 dan 4 bintang boleh memilih untuk menginap di Meritus Pelangi Beach Resort and Spa, Temple Tree Resort dan Casa Del Mar. Bagi yang mahu menginap di tempat bertaraf antara 3 hingga 1 bintang boleh memilih untuk ke Best Star Resort, Langkawi Chantique Resort, Landcons Resort, Sandy Beach Resort, White Lodge Chalet, Adina Drive in Motel, Sunset Beach Resort, Desa Motel, White Lodge Vacation Home, Malibest Resort, Casa Fina Fine Homes Hotel, Mali-Mali Beach Resort, Langgura Baron Resort, Easy Hotel, Sweet in Motel, Cenang Rest House, My Rainforest Chalet, The Cottage Langkawi, The Village Langkawi, Cenang Valley Inn dan Tubotel Langkawi.

Kawasan Pekan Kuah juga mempunyai pelbagai pilihan penginapan kepada para pelancong, antara penginapan di Pekan Kuah untuk yang bertaraf lima hingga 4 bintang boleh menginap di The Westin Langkawi Resort and Spa, Dayang Bay Service Apartment and Resort, Adya Hotel dan di Bayview Hotel, manakala bagi yang mahu menginap di penginapan bertaraf tiga hingga satu bintang boleh memilih untuk menginap di Langkawi Seaview Hotel, HIG Hotel, Bahagia Hotel, The Ocean Residence Resort, Simfoni Resort, De Baron Resort, Citin Langkawi by Compass Hospitality, Grand Continental Langkawi, Kuah Town Service Suite Apartment @ Century Suria, My Hotel, Bahagia Place at Century Suria Apartment, Safa @ Idaman Apartment, Kuah Century Suria Service Apartment, Hotel Langkasuka, Hotel Asia Langkawi, Amara Guest Hotel, Cosy Inn, Twin Peaks Island Resort, Azio Hotel Langkawi, Eagle Bay Hotel, Geopark Inn Langkawi, Altis Hotel Langkawi, Lanagkawi Baron Hotel, Amara Hotel Langkawi, MIE Guesthouse, HJI Residensi Hotel, Sinaran Motel, Best Seven Guesthouse, 1 Baron Motel, Sweet Rose Resident, Season Inn Langkawi, Havana Guesthouse, Langkawi Uptown Hotel, Peach Blossom Village 1 dan di RT Floating Chalet.

Pantai Tengah juga menjadi pilihan para pelancong untuk menginap di sana dan pelbagai tempat penginapan tersedia untuk pelancong mengikut kemampuan mereka. Bagi yang memilih penginapan mewah yang bertaraf lima dan empat bintang boleh memilih untuk menginap di Resort World Langkawi, The Frangipani Langkawi Resort & Spa, Aseania Resort Langkawi, Holiday Villa Beach Resort & Spa, The Villa Langkawi, Ambong Ambong Langkawi, Villa Molek dan juga di Fave Hotel Cenang Beach. Bagi mereka yang mahu menginap di penginapan bertaraf tiga hingga satu bintang boleh ke Villa Del Porto, Federal Villa Beach Resort, Green Village Langkawi Resort, Tuai Alam Guesthouse, The Courtyard

Langkawi, Villa at Fuuka Villa, Zulina Vacation Home, FR Motel Langkawi, NR Langkawi Motel, Airis Sanctuary Resort, INR Tasik Anak Motel dan di The White Cottage Chalet. Pantai Kok mempunyai dua tempat penginapan, bagi pelancong yang inginkan lebih keselesaan boleh ke Century Four Points Resort yang bertaraf empat bintang manakala Island Heritage Home pula menawarkan penginapan mampu milik kepada pelancong yang ingin menginap di kawasan Pantai Kok.

Tanjung Rhu mempunyai Four Seasons Resort Langkawi dan Tanjung Rhu Resort bagi pilihan penginapan mewah serta Labu Labi Residence Resort bagi penginapan bertaraf dua bintang. Padang Matsirat mempunyai dua penginapan empat bintang iaitu di Ombak Villa by Langkawi Lagoon Resort, Four Points by Langkawi Sheraton Resort dan juga dua pilihan penginapan mampu milik kepada pelancong iaitu di Bella Vista Express Hotel Langkawi dan Perdana Beach Resort. Pulau Rebak mempunyai tempat penginapan di Vivanta by Taj-Rebak Island Resort yang bertaraf lima bintang. Teluk Datai merupakan kawasan penginapan mewah yang hanya mempunyai dua tempat penginapan iaitu The Datai Langkawi dan The Andaman yang masing-masing bertaraf lima bintang. Bagi pelancong yang mahu menginap berhampiran dengan lapangan terbang Langkawi boleh memilih untuk menginap di One Helang Hotel dan di Nur Airport Guesthouse yang mana bertaraf empat dan dua bintang. Gunung Raya juga mempunyai dua tempat penginapan iaitu di D'Coconut Hill Resort Langkawi juga Panorama Country De Nature yang bertaraf tiga hingga satu bintang. Ayer Hangat mempunyai De Langkawi Resort and Covention Centre yang bertaraf empat bintang. Kuala Muda mempunyai tiga tempat penginapan iaitu di Langkawi Lagoon Sea Village bertaraf empat bintang juga dua lagi tempat iatu di Ocean Lodge Langkawi dan Alia Residence Business Resort.

Mukim Kedawang juga menyediakan tempat penginapan bagi para pelancong yang ingin menginap di sana, The Telaga Terrace, Myangkasa Akademi & Resort Langkawi, Walid Raja Guesthouse 88B, The Box Chalet, Walid Raja Homestay 88A dan Villa Tepi Bendang Guesthose yang bertaraf antara tiga hingga satu bintang. Teluk Burau mempunyai dua penginapan bertaraf lima bintang iaitu di Berjaya Langkawi Resort dan The Danna Langkawi Hotel juga sebuah penginapan bertaraf tiga bintang iaitu di Geopark Hotel Oriental Village. Ulu Melaka juga kawasan di Pulau Langkawi yang menyediakan penginapan kepada pelancong, di sini pelancong boleh menginapa di Kampung Tok Senik Hotel, Jasmine Villa, Holiday Apartment at Kondo Istana, Najhan Guesthouse Langkawi, Malinja Vacation Home, Panorama Langkawi Country Resort, Bumi Langkawi Residence 2 dan juga boleh menginap di Bumi Langkawi Residence 1. Kewujudan tempat-tempat yang menjadi pilihan atau tumpuan pelancong membuktikan bahawa pihak industri memainkan peranan mereka untuk menyediakan tempat penginapan pelbagai pilihan kepada para pelancong. Peranan pihak industri untuk menyediakan pengangkutan, perkhidmatan juga tempat makan serta tempat penginapan adalah berhubung secara lansung dengan peranan pihak masyarakat iaitu bekerjasama dalam projek ekopelancongan juga menjaga alam sekitar.

Pihak masyarakat adalah pihak yang sentiasa memberikan sokongan dan kerjasama kepada mana-mana pihak yang menjalankan projek atau aktiviti yang bermanfaat. Projek pihak industri seperti gotong-royong, promosi percutian ekopelancongan oleh pihak industri, promosi pakej-pakej penginapan di Pulau Langkawi, aktiviti sukan yang dianjurkan, promosi atau projek makan makanan tradisi melayu di Laman Padi dan pelbagai lagi aktiviti yang di anjurkan oleh pihak industri. Bukan itu sahaja peranan pihak masyarakat kepada pihak industri tetapi juga pihak sentiasa menjaga alam sekitar sebagai kesinambungan peranan yang dilaksanakan oleh pihak industri bagi membangunkan ekopelancongan di Pulau Langkawi. Pihak masyarakat sentiasa memastikan kawasan sekitar kediaman mereka sentiasa bersih dan juga memastikan kawasan-kawasan yang menjadi tumpuan pelancong sentiasa bersih daripada sampah. Ini adalah kerana kawasan yang bersih memberikan pandangan yang baik di

mata para pelancong yang datang ke Pulau Langkawi. Pihak masyarakat juga menjadi mata dan telinga kepada pihak industri untuk memperbaiki kelemahan serta cadangan daripada komuniti-komuniti sekeliling atau daripada pihak lain yang mana ianya membawa kepada pembangunan ekopelancongan dan keberkesanan peranan yang digalas oleh pihak industri. Kesenambungan peranan yang dilaksanakan oleh pihak industri dan pihak masyarakat adalah hubungkait yang positif serta membawa kepada pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi pada harini dan masa hadapan.

KESIMPULAN

Kajian ini menganalisis hubungkait peranan yang dimainkan oleh pihak kerajaan dengan pihak industri serta hubungkait peranan antara pihak kerajaan dengan pihak masyarakat. Menerusi analisis yang telah dilakukan menggunakan SEM Amos menunjukkan nilai bahawa wujud hubungkait peranan yang dilaksanakan oleh pihak kerajaan dengan pihak industri juga pihak kerajaan dengan pihak masyarakat bagi memastikan pembangunan ekopelancongan di Pulau Langkawi. Pembangunan ekopelancongan dapat dilaksanakan dengan lebih mantap dan cepat dengan adanya kerjasama peranan penting yang dilaksanakan oleh pihak-pihak yang berkenaan.

RUJUKAN

- Asan AGH, Abu SAB & Tuan MTI. (2009). Kajian Impak Pernilaian Sosio – Ekonomi Ke atas Pembangunan Pekan Pelancongan Wang Kelian, Perlis. Prosiding PERKEM IV, Jilid 1. Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi.
- Burns V, & Sancho, M. M. (2003). Local perceptions of tourism planning: The case of Cuellar, Spain. Dlm. *Tourism Management*, 24, 331-339.
- Charles R, Goeldner JR, & Brent R. (2003). *Principles, Practices, Philosophies of Tourism*. John Wiley & Sons.
- Chua YP. (2011). *Kaedah dan Statistik Penyelidikan*. Mc Graw Hill Education, Malaysia.
- Chua YP. (2008). *Asas Statistik Penyelidikan*. Mc Graw Hill Education, Malaysia.
- Chew SS, Nor AS & Lim LS. (2009). Mengenalpasti Punca-Punca Kedatangan Pelancong Yang Bermusim Dalam Pelancongan di Gunung Ledang, Johor. Universiti Teknologi MARA Kampus Alor Gajah, Melaka.
- Fallon, LD, & Kwiwoken, L. K. (2003). Community involvement in tourism infrastructure – the case of the Strahan Visitor Centre, Tasmania. Dlm. *Tourism Management*, 24, 289-308. 2003.
- Fatimah H, Zuraini Z, Norsuhana AH, Main R, Fatan HY (2013). Peningkatan daya saing Lembah Lenggong berasaskan pelancongan sumber setempat. *GeoGrafia Universiti Kebangsaan Malaysia*.
- Johan AI, Mohamad ZA (2011). Pelancongan Langkawi 1987–2010 : Pencapaian dan Cabaran Masa Depan. Prosiding PERKEM VI, JILID 1. Universiti Utara Malaysia.
- Mohd AMA (2009). Faktor Tarikan Pelancong Pantai di Port Dickson. Prosiding PERKEM IV. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Nadiah AH, Er AC, Jumaat HA, Mohd AAJ, Siti NAT (2012). Potensi Pelancongan di Matudaro, Sarawak: Persepsi Komuniti Lokal. *GeoGrafia Universiti Kebangsaan Malaysia*.
- New GL, Jabil MJ (2012). Faktor Yang Mempengaruhi Kunjungan Ulangan Pelancong Antarabangsa : Suatu Ulasan. *GeoGrafia Universiti Kebangsaan Malaysia*.

- Rosniza Aznie CR, Usman Y, Suriati G, Abdul Rahim MN, Rosmiza MZ, Novel L, Mohd Fuad MZ (2012). Pantai Peranginan Besut, Terengganu sebagai destinasi pilihan pelancong. GeoGrafia Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Rosniza Aznie CR, Mohd Azlan Abdullah, Rozalini R, Rosmiza MZ, Abdul Rahim MN, Mohd Fuad MJ, Novel L (2012). Potensi tarikan ekopelancongan rekreasi di Taman Rekreasi Air Panas (TRAP) Sungai Klah, Perak. GeoGrafia Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Yahaya I, Sulong M & Habibah A. (2008). Pelancongan Malaysia : Isu Pembangunan, Budaya, Komuniti dan Persetempatan. Penerbitan Universiti Utara Malaysia.
- Zainudin Awang. (2012). Research Methodology and Data Analysis. Dee Seg Enterprise.

MAKLUMAT PENULIS

NUR IDIENTEE BINTI ABD HALIM

Universiti Kebangsaan Malaysia
la_mujer24@yahoo.com

ER AH CHOY

Universiti Kebangsaan Malaysia
ever@ukm.edu.my